

Izplatīšana: Vispārēja
2020. gada 10. marts

Oriģināls: Angļu valodā

Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja

Noslēguma secinājumi par apvienoto ceturto līdz septīto Latvijas kārtējo ziņojumu*

1. Komiteja savā 1479. un 1750. sanāksmē (skat. CEDAW/C/SR.1749 un CEDAW/C/SR.1750) 2020. gada 11. februārī izskatīja apvienoto ceturto līdz septīto Latvijas kārtējo ziņojumu (CEDAW/C/LVA/4-7). Pirmssesijas darba grupas uzdoto jautājumu saraksts ir ietverts CEDAW/C/LVA/Q/4-7, un valsts atbildes ir ietvertas CEDAW/C/LVA/Q/4-7/Add.1.

A. Ievads

2. Lai gan Komiteja atzinīgi vērtē, ka dalībvalsts ir iesniegusi savu apvienoto ceturto līdz septīto kārtējo ziņojumu, tā izsaka nožēlu par kārtējā ziņojuma iesniegšanu ar vairāk nekā desmit gadu nokavējumu. Tāpat tā atzinīgi vērtē dalībvalsts rakstiskās atbildes uz pirmssesijas darba grupas uzdotajiem jautājumiem. Tā novērtē delegācijas mutiski izklāstītos apsvērumus un papildu paskaidrojumus, kas sniegti, atbildot uz Komitejas jautājumiem, kas tika uzdoti dialoga laikā mutiski un pēc dialoga rakstiski.

3. Komiteja izsaka atzinību par dalībvalsts daudznozaru delegāciju, kuru vadīja Saeimas priekšsēdētāja biedre Inese Lībiņa-Egnere un kurā bija pārstāvji no Ārlietu ministrijas, Tieslietu ministrijas, Labklājības ministrijas, Kultūras ministrijas, Veselības ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Valsts policijas, kā arī no Latvijas pastāvīgās pārstāvniecības Apvienoto Nāciju Organizācijā un citām starptautiskām organizācijām Ženēvā.

B. Pozitīvie aspekti

4. Komiteja atzinīgi vērtē progresu, kas panākts tiesību aktu reformā kopš 2004. gada, kad tika izskatīts dalībvalsts apvienotais sākotnējais, otrais un trešais kārtējais ziņojums (CEDAW/C/LVA/1-3), jo īpaši atzīmējot:

- (a) Likuma par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem pieņemšanu 2019. gadā;
- (b) Tiesībsarga likuma, ar kuru izveidots Tiesībsarga birojs, pieņemšanu 2006. gadā;
- (c) Grozījumu Krimināllikumā un likumā "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību":

* Pieņemti Komitejas septiņdesmit piektajā sesijā (2020. gada 10.-28.februārī)

(i) Stiprinot aizsardzības pret vardarbību dzimuma dēļ, kas vērsta pret sievietēm un meitenēm, tostarp pret seksuālu vardarbību un vardarbību ģimenē, un nosakot kriminālatbildību par sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, vajāšanu (izsekošanu) un psiholoģisko vardarbību, pieņemšanu 2017. un 2018. gadā attiecīgi;

(ii) Atzīstot piespiedu laulību un fiktīvu laulību par kriminālnoziegumiem, lai apkarotu cilvēku tirdzniecību, pieņemšanu 2013. gadā;

(iii) apkarojot piespiedu prostitūcijas apkarošana, pieņemšanu no 2007. līdz 2014. gadam;

(d) Grozījumu Kriminālprocesa likumā ar mērķi atvieglot cietušo iesaistīšanos kriminālprocesā, tostarp sieviešu, kas cietušas no vardarbības dzimuma dēļ, un ieviest *ex officio* kriminālvajāšanu par izvarošanu, seksuālu vardarbību un tīšu vieglu miesas bojājumu, kā arī ieviest jaunu “speciāli aizsargājamo cietušo” kategoriju, kurā ietilpst bērni, personas, kas cietušas no seksuālas vardarbības vai vardarbības ģimenē vai vardarbības starp intīmo attiecību partneriem, un personas, kas cietušas no cilvēku tirdzniecības, pieņemšanu 2016. gadā;

(e) Grozījumu Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, kas paredz valsts finansētus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pieaugušajiem un bērniem, tostarp bēgļiem un “personām ar alternatīvo statusu”, kuri cietuši no vardarbības, tai skaitā vardarbības ģimenē, kā arī no šādas vardarbības veicējiem, pieņemšanu 2015. gadā;

(f) Grozījumu Civillikumā, Civilprocesa likumā, Krimināllikumā, Bērnu tiesību aizsardzības likumā, Bāriņtiesu likumā, Likumā par policiju un Administratīvo pārkāpumu kodeksā, saskaņā ar kuriem tiesām un policijai uzlikts pienākums veikt pagaidu pasākumus, lai aizsargātu cietušos no vardarbības, tai skaitā vardarbības ģimenē, un pienākums policijai ierosināt kriminālprocess pret pārkāpēju tiesas aizsardzības rīkojuma pārkāpšanas gadījumos, pieņemšanu 2014. gadā;

(g) Grozījumu Bērnu tiesību aizsardzības likuma normās, ar kurām noteikts, ka vardarbīga izturēšanās pret bērna tuvinieku bērna klātbūtnē ir emocionāla vardarbība pret bērnu, pieņemšanu 2013. gadā;

(h) Grozījumu Pornogrāfijas ierobežošanas likumā, ar kuriem paplašināts bērnu pornogrāfijas jēdziens, iekļaujot tajā pornogrāfisku priekšnesumu, kurā iesaistīts meitene vai zēns, pieņemšanu 2013. gadā;

(i) Grozījumu Civillikuma normās, ar kuriem tiesām atļauts šķirt laulību, ja laulības iziršanas iemesls ir laulātā fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība pret otru laulāto, kas pieprasa laulības šķiršanu, vai pret viņu bērnu, pieņemšanu 2012. gadā;

(j) Grozījumu Darba likumā, kas stiprina vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem nodarbinātībā, pieņemšanu no 2006. līdz 2018. gadam.

5. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts centienus uzlabot savu institucionālo un politikas ietvaru, lai paātrinātu sieviešu diskriminācijas novēršanu un veicinātu dzimumu līdztiesību, pieņemot, piemēram, šādus dokumentus:

(a) Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanas plānu 2018.-2020. gadam, 2017. gadā;

(b) Mātes un bērna veselības uzlabošanas plānu 2018.-2020. gadam, 2017. gadā, un Mātes un bērna veselības uzlabošanas plānu 2012.-2014. gadam, 2011. gadā;

(c) Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plānu 2017.-2020. gadam, 2017. gadā;

(d) HIV infekcijas, seksuālās transmisijas infekciju, B un C hepatīta izplatības ierobežošanas rīcības plānu 2018.-2020. gadam, 2017. gadā, un ar to saistītās programmas un vadlīnijas;

(e) Cilvēku tirdzniecības novēršanas nacionālo stratēģiju 2014.-2020.gadam, 2013. gadā.

6. Komiteja atzinīgi vērtē, ka laikposmā kopš iepriekšējā ziņojuma izskatīšanas dalībvalsts ratificējusi vai pievienojusies šādiem starptautiskajiem un reģionālajiem aktiem:

- (a) Eiropas Padomes Konvencijai par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību 2014. gadā;
- (b) Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām Otrajam fakultatīvajam protokolam par nāves soda atcelšanu 2013. gadā;
- (c) Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām un tās Fakultatīvajam protokolam 2010. gadā;
- (d) Eiropas Padomes Konvencijai par cīņu pret cilvēku tirdzniecību 2008. gadā;
- (e) Konvencijas par bērna tiesībām papildu protokolam par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju 2006. gadā;
- (f) Konvencijas par bērna tiesībām papildu protokolam par bērnu iesaistīšanu bruņotos konfliktos 2005. gadā.

C. Ilgtspējīgas attīstības mērķi

7. Komiteja atzinīgi vērtē starptautisko atbalstu Ilgtspējīgas attīstības mērķiem un aicina *de jure* (tiesiski) un *de facto* (praksē) īstenot dzimumu līdztiesību saskaņā ar Konvencijas normām visā Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam īstenošanas procesā. Komiteja atgādina 5. mērķa un vienlīdzības un nediskriminācijas principa integrētas pieejas nozīmīgumu visu 17 mērķu ietvaros. Tā mudina dalībvalsti atzīt, ka sievietes ir dalībvalsts ilgtspējīgas attīstības virzītājspēks un pieņemt attiecīgu politiku un stratēģijas šajā sakarā.

D. Parlaments

8. Komiteja uzsver likumdevēja varas izšķirošo lomu Konvencijas pilnīgas īstenošanas nodrošināšanā (skat. Komitejas paziņojumu par tās attiecībām ar parlamentāriešiem, E/CN.6/2010/CRP.2 VI pielikums). Tā aicina Saeimu atbilstoši savām pilnvarām veikt nepieciešamos pasākumus, lai ieviestu šos noslēguma secinājumus laika posmā no šī brīža līdz nākamā kārtējā ziņojuma iesniegšanai saskaņā ar Konvenciju.

E. Galvenie problēmjaudājumi un rekomendācijas

Konvencijas, Fakultatīvā protokola un Komitejas vispārējo rekomendāciju popularizēšana

9. Komiteja atzīmē, ka Konvencija tiek izmantota tiesvedībās, kas saistītas ar attiecībām ģimenē, proti, tiesvedībās par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu piedziņu, bērna atgriešanu un aizgādības tiesībām, un tiek ņemta vērā Satversmes tiesas spriedumos. Tomēr Komiteja ar bažām norāda uz to, ka:

- (a) Plaša sabiedrība dalībvalstī ir nepietiekami informēta par Konvenciju un Komitejas vispārējām rekomendācijām un praksi;
- (b) Pilsoniskā sabiedrība, jo īpaši sieviešu tiesību organizācijas, ir nepietiekami iesaistīta sistemātiskās izpratnes veidošanas kampaņās un mācībās par Konvencijas īstenošanu, kas paredzētas tiesnešiem, prokuroriem, policijas amatpersonām un citu tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām, juristiem, kā arī valsts iestādēm;
- (c) Dalībvalsts joprojām nav ratificējusi Konvencijas Fakultatīvo protokolu.

10. **Komiteja rekomendē dalībvalstij:**

- (a) **Izplatīt un vairāk popularizēt Konvenciju un Komitejas vispārējās rekomendācijas un praksi un uzlabot sieviešu informētību par viņu tiesībām**

Konvencijas ietvaros un par tiesību aizsardzības līdzekļiem, kas viņām pieejami šo tiesību aizstāvēšanai;

(b) **Stiprināt pilnveides programmas tiesnešiem, prokuroriem, policijas amatpersonām un citu tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām, juristiem, kā arī valsts iestādēm un nodrošināt pilsoniskās sabiedrības, jo īpaši sieviešu tiesību organizāciju, iesaistīšanos šādu mācību izstrādē un īstenošanā;**

(c) **Paātrināt Konvencijas Fakultatīvā protokola ratifikāciju, izvirzot to kā prioritāru mērķi, lai nodrošinātu, ka sievietes dalībvalstī var pilnībā izmantot Konvencijā paredzētās tiesības.**

Sieviešu diskriminācijas definīcija

11. Komiteja atzīst grozījumus dalībvalsts tiesību aktos, kuru mērķis ir nodrošināt sieviešu un vīriešu līdztiesību un aizliegt diskrimināciju dzimuma dēļ, tostarp tiešu un netiešu diskrimināciju dažādu iemeslu dēļ. Tomēr tā ar bažām norāda uz to, ka dalībvalsts tiesiskajā regulējumā nav visaptverošas patstāvīgas "sieviešu diskriminācijas" un sieviešu un vīriešu līdztiesības principa juridiskās definīcijas, kā arī visaptveroša dzimumu līdztiesības likuma.

12. **Atkārtojot savus iepriekšējos noslēguma secinājumus (A/59/38, 46. un 52. punkts), Komiteja rekomendē dalībvalstij iekļaut savā Satversmē vai citos attiecīgos tiesību aktos "sieviešu diskriminācijas" definīciju, ieskaitot tādus savstarpēji diskriminācijas veidus gan publiskajā, gan privātajā jomā, kas pārklājas, kā arī sieviešu un vīriešu līdztiesības principu un pieņemt visaptverošu dzimumu līdztiesības likumu.**

Sieviešu pieeja tiesai

13. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka dalībvalsts nodrošina valsts apmaksātu juridisko palīdzību visiem pieteikuma iesniedzējiem, kuru ienākumi vai aktīvi nepārsniedz noteikto sliekšni. Jo īpaši tā atzinīgi vērtē to, ka kopš 2018. gada sievietes, kas atrodas īpašos apstākļos, tostarp sievietes, kas cietušas no vardarbības dzimuma dēļ un kas lūdz pagaidu aizsardzību, ir atbrīvotas no prasības par vajadzīgo sliekšni neatkarīgi no viņu rezidenta statusa. Tomēr Komiteja ir nobažījusies, ka sievietēm, kas cietušas no vairākiem diskriminācijas veidiem vai tādiem diskriminācijas veidiem, kas pārklājas, nav pieejas tiesai sakarā ar šķēršļiem, kas saistīti ar pieejamību, procesuālu un vecumam atbilstošu pielāgojumu neesamību, pagaidu aizbildnības un daļējas rīcībspējas režīmu pastāvēšanu, kā arī nepietiekamu informētību par viņām pieejamajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem un kompensācijas mehānismiem.

14. **Ņemot vērā savu vispārējo rekomendāciju Nr. 33 (2015. gads) par sieviešu pieeju tiesai, Komiteja rekomendē dalībvalstij:**

a) **Turpināt tās centienus, lai nodrošinātu efektīvu pieeju tiesai, pilnīgu iekļaušanu un pieejamību nelabvēlīgā stāvoklī esošām vai atstumtām sievietēm, piemēram, sievietēm, kas pieder pie mazākumtautību grupām, jo īpaši romu sievietēm, sievietēm nepilsonēm, bēgļiem, patvēruma meklētājām, migrantēm, lauku apvidos dzīvojošām un gados vecākām sievietēm, sievietēm ar invaliditāti, lesbietēm, biseksuālām sievietēm, transpersonām un starpdzimuma personām;**

b) **Atcelt tiesību normas par aizvietoto lēmumu pieņemšanu, lai ar atbalstīto lēmumu pieņemšanu atjaunotu visu sieviešu pilnu rīcībspēju un nodrošinātu tiesu, procesuālus un vecumam atbilstošus pielāgojumus;**

c) **Uzlabot sieviešu informētību par viņām pieejamiem aizsardzības līdzekļiem, lai viņas varētu iesniegt sūdzības par savu tiesību pārkāpumiem, tostarp Tiesībsarga birojam.**

Nacionālais mehānisms sieviešu stāvokļa un dzimumu līdztiesības integrētas pieejas uzlabošanai

15. Komiteja atzinīgi vērtē, ka 2010. gadā Labklājības ministrija izveidoja Dzimumu līdztiesības komiteju, lai koordinētu to, kā ministrijas un Valsts kanceleja īsteno dzimumu

līdztiesības politiku sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību. Tomēr Komiteja izsaka bažas par to, ka:

- (a) Dalībvalstij trūkst visaptverošas dzimumu līdztiesības stratēģijas;
- (b) Par dzimumu līdztiesības politikas īstenošanas koordinēšanu atbild Labklājības ministrija un tās Sociālās politikas plānošanas un attīstības departaments, nevis atsevišķa politiska un izpildvaras iestāde;
- (c) Pastāv nozīmīga paļaušanās uz integrētu pieeju dzimumu līdztiesībai un uz vispārējo sociālo politiku, ieskaitot Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanas plānu 2018.-2020. gadam un Nacionālo attīstības plānu 2014.-2020.gadam, un ka saņemti ziņojumi par nepilnībām tiesību aktu novērtēšanā, kas veikta, lai noteiktu tiesību aktu ietekmi uz dzimumu līdztiesību;
- (d) Trūkst visaptverošu un uz dzimumu balstītu budžeta stratēģiju un budžeta dotāciju;
- (e) Nevalstiskās organizācijas, kas aizstāv sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību, saņem no dalībvalsts nepietiekamu atbalstu savu funkciju izpildei.

16. Atkārtojot savus iepriekšējos noslēguma secinājumus (A/59/38, 50. un 52. punkts) un atgādinot savu vispārējo rekomendāciju Nr. 6 (1988. gads) par efektīvu nacionālo mehānismu un publicitāti un Pekinas Rīcības platformā paredzētās vadlīnijas, Komiteja rekomendē dalībvalstij:

- (a) **Pieņemt visaptverošu dzimumu līdztiesības stratēģiju un iesaistīt sieviešu organizācijas tās izstrādē, īstenošanā un novērtēšanā;**
- (b) **Nostiprināt savus nacionālos mehānismus sieviešu stāvokļa uzlabošanai valsts un pašvaldību līmenī, tostarp nodrošinot tiem pienācīgus cilvēkresursus, tehniskus un finanšu resursus, lai garantētu to efektīvu darbību, un apsvērt iespēju izveidot Sieviešu stāvokļa uzlabošanas un dzimumu līdztiesības ministriju;**
- (c) **Pieņemt visaptverošu pieeju neatkarīgas dzimumu līdztiesības politikas izstrādei, īstenošanai un novērtēšanai un nodrošināt, ka novērtējumi par ietekmi uz dzimumu līdztiesību sistemātiski veido likumdošanas procesa neatņemamu sastāvdaļu un novērtēt, kā esošie tiesību akti ietekmē dzimumu līdztiesību;**
- (d) **Pieņemt visaptverošas un uz dzimumu balstītas budžeta stratēģijas valsts un pašvaldību līmenī, kas paredz konkrētas budžeta dotācijas, lai īstenotu dzimumu līdztiesības un sieviešu stāvokļa uzlabošanas politiku, stratēģijas un programmas, un nodrošināt, ka tiek efektīvi īstenota grozītā Ministru kabineta instrukcija par dalībvalsts budžeta analīzi atkarībā no dzimumu līdztiesības efektivitātes rādītājiem;**
- (e) **Institucionalizēt dialogu ar sieviešu organizācijām un apsvērt iespēju noslēgt vienošanos par pastāvīgu sadarbību ar tām, tostarp par valsts finansējuma piešķiršanu to darbībām.**

Nacionālās cilvēktiesību institūcijas

17. Komiteja atzinīgi vērtē Tiesībsarga likuma pieņemšanu 2006. gadā, kam sekoja Tiesībsarga biroja izveidošana 2007. gadā un tā akreditācija 2015. gadā ar statusu "A" atbilstoši Parīzes principiem. Tomēr Komiteja izsaka bažas par to, ka:

- (a) Trūkst specifisku pilnvaru lai veicinātu un aizsargātu sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību;
- (b) Tiesībsarga birojs netiek finansēts pietiekamā apjomā.

18. Komiteja rekomendē dalībvalstij:

- (a) **Paplašināt Tiesībsarga biroja pilnvaras, lai veicinātu un aizsargātu sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību;**
- (b) **Palielināt Tiesībsarga biroja cilvēkresursus, tehniskus un finanšu resursus, lai tas varētu efektīvi īstenot savas pilnvaras.**

Pagaidu speciālie pasākumi

19. Komiteja joprojām ir nobažījies par to, ka dalībvalsts nav veikusi pagaidu speciālos pasākumus, lai paātrinātu patiesu līdztiesību starp sievietēm un vīriešiem. Komiteja arī norāda uz to, ka dalībvalstī pastāv nepietiekama izpratne par pagaidu speciālo pasākumu nediskriminējošo raksturu.

20. Ņemot vērā Konvencijas 4. panta 1. punktu un Komitejas vispārējo rekomendāciju Nr. 25 (2004. gads) par pagaidu speciālajiem pasākumiem un atkārtotot savas iepriekšējās rekomendācijas (A/59/38, 52. un 62. punkts), Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Pieņemt un piemērot pagaidu speciālos pasākumus, lai veicinātu patiesu līdztiesību starp sievietēm un vīriešiem visās jomās, kurās sievietes ir nepietiekami pārstāvētas vai atrodas nelabvēlīgā stāvoklī, piemēram, līdzdalība politiskajā un sabiedrības dzīvē, izglītībā un nodarbinātībā, un pārvarēt vēstures gaitā izveidoto nelabvēlīgo stāvokli, kurā atrodas īpašas sieviešu grupas, kas cieš no dažādiem diskriminācijas veidiem, un izveidot mehānismu, lai uzraudzītu to īstenošanu;

(b) Uzlabot likumdevēju, politikas veidotāju, tiesu un citu tiesībsargājošo amatpersonu un pilsoniskās sabiedrības, kā arī privātā sektora informētību par pagaidu speciālo pasākumu izmantošanu kā svarīgu instrumentu diskriminācijas apkarošanai visās jomās un sieviešu un vīriešu patiesas līdztiesības sasniegšanai.

Diskriminējoši stereotipi

21. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts centienus apkarot diskriminējošus dzimumu stereotipus izglītības jomā, lai veicinātu zēnu un meiteņu izglītības izvēles diversifikāciju, tostarp apmācību par dzimumu līdztiesības principiem gandrīz 4000 pedagogiem. Tā arī atzinīgi vērtē pasākumus informētības uzlabošanai un informācijas kampaņas, kas mudina tēvus izmantot savas tiesības uz paternitātes atvaļinājumu un uz atvaļinājumu bērna kopšanai. Komiteja tomēr pauž bažas par to, ka:

(a) Dalībvalstī joprojām pastāv diskriminējoši dzimumu stereotipi, patriarhālie un ar seksismu saistītie apgalvojumi plašsaziņas līdzekļos un politiķu vidū, kā arī sievietēm adresētie aicinājumi ievērot tradicionālās lomas un vērtības;

(b) 2015. gadā Izglītības likumā ieviesti grozījumi, kas paredz skolēnu tikumisko audzināšanu, tostarp atbilstoši tādām Satversmē aizsargātajām vērtībām kā laulība un ģimene, kas varētu turpināt diskriminējošos stereotipus par sieviešu un vīriešu lomām un atbildību ģimenē un sabiedrībā.

22. Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Pieņemt visaptverošu stratēģiju, lai apkarotu diskriminējošus stereotipus par sieviešu un vīriešu lomām un atbildību ģimenē un sabiedrībā, iesaistot sieviešu organizācijas;

(b) Plašsaziņas līdzekļu uzņēmumu vidū uzlabot informētību par nepieciešamību apkarot dzimumu stereotipus, mudināt tos radīt pozitīvus tēlus, kuros sievieti demonstrē kā politiskās un ekonomiskās dzīves aktīvu dalībnieci, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu grupām, kas atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā;

(c) Stiprināt to pasākumu īstenošanu, kuru mērķis ir apkarot stereotipus izglītības sistēmā, tostarp skolu mācību programmās, un veikt pētījumu par 2015. gada grozījumiem Izglītības likumā un sniegt informāciju par rezultātiem nākamajā kārtējā ziņojumā;

(d) Apsvērt iespēju pieņemt vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas politiku plašsaziņas līdzekļos un izveidot uzraudzības mehānismu.

Vardarbība pret sievietēm dzimuma dēļ

23. Komiteja atzinīgi vērtē likumdošanas pasākumus, ko dalībvalsts ir veikusi, lai apkarotu vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ. Tā arī atzinīgi vērtē to, ka sievietes, kas

cietušas no vardarbības ģimenē un kas lūdz noteikt pagaidu aizsardzību, tiek atbrīvotas no tiesas nodevām. Tomēr Komiteja ar bažām norāda uz to, ka:

(a) Dalībvalsts joprojām nav ratificējusi Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija);

(b) Nav visaptveroša likuma par vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ;

(c) Nepastāv tāds atsevišķs noziedzīgs nodarījums kā "izvarošana laulībā", kas tikai ietverts Krimināllikuma 48. pantā kā atbildību pastiprinošais apstāklis;

(d) Vardarbībai pret sievietēm dzimuma dēļ ir augsts līmenis, jo īpaši daudz gadījumu, kas saistīti ar sieviešu izvarošanu un tīšu slepkavību;

(e) Policija un izmeklēšanas iestādes nepienācīgi izskata lietas par vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ, jo īpaši par seksuālu vardarbību un vardarbību ģimenē, piemēram, cietušās personas un pārkāpēji netiek noprotināti atsevišķi, izmeklēšanas netiek pabeigtas līdz galam, lietas netiek nodotas tiesām kriminālvajāšanai;

(f) Pastāv ļoti mazs skaits ierobežojošu lēmumu vai lēmumu par nošķiršanu, ko policija izdod personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē, un pagaidu aizsardzības rīkojumu, ko izdod tiesas šādās lietās, kā arī šo lēmumu un rīkojumu neefektīva izpilde vai to izpildes neefektīva uzraudzība, kā rezultātā sievietes, kas cietušas no šādas vardarbības, ir pakļautas atkārtotas vardarbības riskam;

(g) Pakalpojumi, kas paredzēti cietušajiem no vardarbības dzimuma dēļ, nav nedz iekļaujoši, nedz pieejami sieviešu grupām, kas atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā, un tie ir pieejami tikai pilsētās.

24. Atbilstoši vispārējai rekomendācijai Nr. 35 (2017. gads) par vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ, ar ko papildināta vispārēja rekomendācija Nr. 19, un atkārtojot savus iepriekšējos noslēguma secinājumus (A/59/38, 56. punkts) Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) **Ratificēt Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija);**

(b) **Pieņemt visaptverošu likumu par vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ;**

(c) **Definēt izvarošanu laulībā kā atsevišķu noziedzīgu nodarījumu;**

(d) **Turpināt uzskatīt par prioritāru ciņu ar vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ, tostarp saskaņā ar Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanas plānu 2018.-2020. gadam un tam sekojošo plānu, uzmanību pievēršot vardarbības pamatcēloņu novēršanai un noteikšanai, atbalsta pakalpojumu sniegšanai cietušajām personām un obligātu rehabilitācijas programmu ātrai ieviešanai visām personām, kas veic vardarbības aktus ģimenē;**

(e) **Uzraudzīt un novērtēt tiesu iestāžu un policijas reaģēšanu uz vardarbību dzimuma dēļ, tai skaitā seksuālu vardarbību un vardarbību ģimenē, nodrošināt tiesnešiem, prokuroriem, policijas amatpersonām un citu tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām sistemātiskas pilnveidošanas programmas par to krimināltiesību normu stingru piemērošanu, kas attiecas uz vardarbību pret sievietēm dzimuma dēļ, un par izmeklēšanas metodēm, kurās tiek ievēroti dzimuma aspekti, kā arī efektīvi vajāt un sodīt personas, kas veic vardarbību dzimuma dēļ;**

(f) **Nodrošināt to tiesību aktu grozījumu efektīvu īstenošanu, ar kuru policijai atļauts izdot ierobežojošus lēmumus vai lēmumus par nošķiršanu, savukārt tiesai atļauts izdot pagaidu aizsardzības rīkojumus, un stiprināt šādu lēmumu un rīkojumu izpildi;**

(g) **Nodrošināt, ka visi pakalpojumi, kas paredzēti cietušajiem no vardarbības dzimuma dēļ, ir iekļaujoši un pieejami sieviešu grupām, kas atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā, tostarp lauku apvidos dzīvojošām sievietēm.**

Cilvēku tirdzniecība un prostitūcijas ekspluatācija

25. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts centienus apkarot cilvēku tirdzniecību, jo īpaši sieviešu un meiteņu tirdzniecību, tostarp izmantojot starptautisko sadarbību, un visaptverošas valsts finansētas palīdzības un atbalsta pakalpojumu pieejamību cietušajiem no cilvēku tirdzniecības. Tomēr Komiteja izsaka bažas par to, ka:

(a) Dalībvalsts nav pieņēmusi specifiskus tiesību aktus par cilvēku tirdzniecību;

(b) Oficiālā statistika liek dalībvalstij secināt, ka tā galvenokārt ir cilvēku tirdzniecības izcelsmes valsts, jo īpaši attiecībā uz sievietēm un meitenēm, taču ir ziņojumi par to, ka ārvalsts personas, kas cietušas no cilvēku tirdzniecības, netiek atzītas par cilvēku tirdzniecības upuriem, viņām liegta iebraukšana dalībvalstī un viņas tiek nosūtītas atpakaļ kā sievietes ar nelegālas migrantes statusu;

(c) Izmeklēšanu, vajāšanu un notiesāto pārkāpēju skaits cilvēku tirdzniecības jomā ir ļoti mazs.

26. **Atgādinot savas iepriekšējās rekomendācijas (A759/38, 56. punkts) Komiteja rekomendē dalībvalstij:**

(a) **Pieņemt visaptverošus tiesību aktus cilvēku tirdzniecības apkarošanai;**

(b) **Uzlabot procedūras, kas ļauj agrīnā posmā identificēt cilvēku tirdzniecības upurus, jo īpaši sievietes un meitenes un it īpaši uz valsts robežām, un nosūtīt tos attiecīgiem dienestiem, un uzlabot upuru un liecinieku aizsardzības un atbalsta mehānismus, tostarp pagarinot pašreizējo maksimālo aizsardzības periodu, t.i. 180 dienas, neatkarīgi no upura spējas vai vēlmes sadarboties ar kriminālvajāšanas iestādēm;**

(c) **Efektīvi saukt pie atbildības un pienācīgi sodīt personas, kuras vainīgas cilvēku tirdzniecībā, un nodrošināt attiecīgus statistikas datus, atsevišķi izdalot dzimumu, vecumu, izcelsmes valsti, nodarbinātību un sociālo statusu savā nākamajā kārtējā ziņojumā.**

27. Komiteja norāda, ka prostitūcija dalībvalstī ir legāla, bet to regulē Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi Nr. 32, un ka joprojām tiek izskatīts likumprojekts "Prostitūcijas ierobežošanas likums". Komiteja izsaka bažas par:

(a) Nepietiekamu informāciju par pārtraukšanas programmām sievietēm, kas vairs nevēlas nodarboties ar prostitūciju;

(b) Jēdzienu "cilvēku tirdzniecība seksuālas izmantošanas nolūkos" un "piespiedu prostitūcija" sajaukšanu Krimināllikuma 154.¹, 154.², un 165.¹ pantā, kas praksē var novest pie tā, ka sievietes, kuras jau cietušas no cilvēku tirdzniecības, var atkārtoti tikt pakļautas šim riskam, kā rezultātā viņas kļūst vēl neaizsargātākas pret ekspluatāciju, vardarbību un diskrimināciju.

28. **Komiteja rekomendē dalībvalstij:**

(a) **Izstrādāt un īstenot pārtraukšanas programmas sievietēm, kas vairs nevēlas nodarboties ar prostitūciju, tostarp nodrošinot viņām alternatīvas iespējas gūt ienākumus;**

(b) **Precizēt jēdzienu "ievainojamība" Krimināllikuma 154.² panta ceturtajā daļā un "piekrišana" Krimināllikuma 165.¹ pantā, veicot grozījumus tiesību aktos, ja nepieciešams, un nodrošināt, ka prostitūcijā ekspluatētās sievietes tiek atzītas par upuriem un ka par nodarbošanos ar prostitūciju netiek paredzēts administratīvais sods, jo īpaši pieņemot likumprojektu "Prostitūcijas ierobežošanas likums", kā arī veikt pasākumus, lai samazinātu prostitūcijas pakalpojumu pieprasījumu.**

Vienlīdzīga dalība politiskajā un sabiedriskajā dzīvē

29. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts panākto progresu, ar ko veicināta sieviešu līdzdalība, tajā skaitā lēmumu pieņemšanā, tostarp, civildienestā, tiesu sistēmā, vēlētos amatos vietējā, nacionālajā un Eiropas līmenī un diplomātiskajā korpusā. Tomēr Komiteja izsaka bažas par to, ka sieviešu dalība politiskajā un sabiedriskajā dzīvē un lēmumu

pieņemšanā joprojām ir nepietiekama, jo īpaši ņemot vērā sieviešu grupas, kas atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā, un ka daudzās jomās joprojām pastāv vertikālā dzimumu segregācija.

30. **Atkārtojot savas iepriekšējās rekomendācijas (A/59/38, 62. punkts) Komiteja rekomendē dalībvalstij pastiprināt tās centienus, lai palielinātu sieviešu skaitu politiskajā dzīvē lēmumu pieņemšanas līmeņos gan vēlētajās, gan arī ieceltajās valdības institūcijās, un īstenot pagaidu speciālos pasākumus, tai skaitā uzlikt politiskajām partijām par pienākumu ieviest kvotas kandidātēm sievietēm, palielināt sieviešu dalību politiskajā un sabiedriskajā dzīvē, jo īpaši attiecībā uz sievietēm, kas dzīvo lauku apvidos, sievietēm, kas pieder pie mazākumtautību grupām, un sievietēm ar invaliditāti, saskaņā ar Komitejas vispārējo rekomendāciju Nr. 23 (1997. gads) par sievietēm politiskajā un sabiedriskajā dzīvē.**

Valstspiederība

31. Komiteja atzinīgi vērtē 2019. gadā pieņemto Likumu par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem, kas paredz, ka visi bērni, kas dzimuši dalībvalstī pēc 2020. gada 1. janvāra, automātiski iegūst Latvijas pilsonību. Tomēr Komiteja ir nobažījiesies par pilsonību regulējošo aktuālo tiesību aktu un pilsonības politikas iespējamo ietekmi uz dzimumu līdztiesību, jo īpaši uz sieviešu grupām, kas atrodas visnelabvēlīgākajā situācijā, jo trūkst statistikas datu, kas būtu sadalīti pēc dzimuma, vecuma un citiem būtiskiem faktoriem.

32. **Komiteja rekomendē dalībvalstij nodrošināt analīzi par pilsonību regulējošo aktuālo tiesību aktu un pilsonības politikas iespējamo ietekmi uz dzimumu līdztiesību, izstrādājot datu vākšanas sistēmas, kurās tiek apkopota informācija, kas ir sadalīta pēc dzimuma, vecuma, valodu minoritātēm, etniskās piederības un invaliditātes un citiem būtiskiem faktoriem gan attiecībā uz tiem, kas pieprasa pilsonību, gan tiem, kas to iegūst, un ziņot par progresu savā nākamajā kārtējā ziņojumā.**

Izglītība

33. Komiteja atzinīgi vērtē visaptverošu izglītības reformu nolūkā izstrādāt jaunu, kompetencēs balstītu izglītības saturu, kas ievēro dzimumu līdztiesību saskaņā ar Vispārējās pamatzglītības standartu un Vispārējās vidējās izglītības standartu 2020.-2021. gadam un Pirmsskolas izglītības pamatnostādņēm 2019.-2020. gadam. Tā atzīmē pieaugošo skaitu sieviešu un meiteņu, kas piesakās mācībām studiju virzienos, kuros agrāk dominēja vīrieši. Tomēr Komiteja izsaka nožēlu par nepietiekamu informāciju par sievietēm, kas ieņem vadošos akadēmiskos amatus. Turklāt tā ir nobažījiesies par to, ka:

- (a) Mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas līmenis meiteņu vidū ir augsts;
- (b) Neraugoties uz centieniem, kas veikti dalībvalstī, lai palielinātu to meiteņu iestāšanos skolās, kas pieder pie mazākumtautībām, jo īpaši romu meiteņu, viņu skaits paliek nemainīgs;
- (c) Lielākā daļa meiteņu ar invaliditāti apmeklē speciālās skolas vai viņas mudina saņemt izglītību mājas apstākļos;
- (d) Izglītības reformas rezultātā ir samazinājusies mazākumtautību valodu mācīšana meiteņu un zēnu vidū valsts un privātajās vidējās izglītības iestādēs.

34. **Atgādinot savu vispārējo rekomendāciju Nr. 36 (2017. gads) par meiteņu un sieviešu tiesībām uz izglītību, Komiteja rekomendē dalībvalstij palielināt meiteņu un zēnu, vecāku, skolotāju un politisko līderu informētību par meiteņu izglītības nozīmīgumu visos līmeņos kā pamatu viņu iespēju stiprināšanai, un rekomendē dalībvalstij:**

- (a) Stiprināt savus centienus, lai samazinātu un novērstu skolēnu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īpašu uzmanību pievēršot meitenēm;
- (b) Turpināt pasākumu veikšanu, lai novērstu diskriminējošus dzimumu stereotipus un strukturālus šķēršļus, kas var atturēt meitenes no iespējas izvēlēties netradicionālas studiju jomas un karjeras virzienus visos izglītības līmeņos;

(c) Sniegt informāciju savā nākamajā kārtējā ziņojumā par sieviešu skaitu, kas ieceltas akadēmiskās vadības augstos amatos;

(d) Pastiprināt pasākumus romu meiteņu iekļaušanai vispārīzglītojošajā izglītības sistēmā un apkopot datus par mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas līmeni, un savā nākamajā kārtējā ziņojumā sniegt informāciju, kas ir sadalīta pēc dzimuma un vecuma un citiem būtiskiem faktoriem, par skolu apmeklēšanu un mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas līmeni romu meiteņu vidū;

(e) Pastiprināt savus centienus, lai uzlabotu meiteņu un zēnu ar invaliditāti iekļaušanu vispārīzglītojošajā izglītības sistēmā, nevis ievietot viņus skolās ar klasēm bērniem ar īpašām vajadzībām vai stimulēt izglītību mājās apstākļos, un nodrošināt nepieciešamus resursus, lai garantētu pienācīgus pasākumus meitenēm un sievietēm ar invaliditāti, lai viņas varētu iegūt kvalitatīvu, iekļaujošu izglītību, tostarp pirmsskolās, terciārās izglītības iestādēs un mūžizglītības iestādēs;

(f) Nodrošināt, ka grozījumi Izglītības likumā nerada nepamatotus ierobežojumus meiteņu un zēnu piekļuvei izglītībai mazākumtautību valodās.

Nodarbinātība

35. Komiteja atzinīgi vērtē grozījumus Darba likumā, kas nostiprina vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem nodarbinātībā un uzskata uzmākšanos par diskriminācijas veidu. Tā arī atzīmē Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2015.-2020. gadam, kuru mērķis ir veicināt vienlīdzīgas iespējas darba tirgū visām personām neatkarīgi no vecuma, dzimuma vai invaliditātes un kuru viena no galvenajām prioritātēm ir pārvarēt atšķirības darba samaksā atkarībā no dzimuma. Komitejai tomēr joprojām ir bažas par:

(a) Noturīgām atšķirībām darba samaksā atkarībā no dzimuma, kuras arī noved pie zemākiem pensijas pabalstiem profesijās, kurās parasti dominē sievietes;

(b) Noturīgu vertikālu un horizontālu profesionālo segregāciju, kas balstīta uz dzimumu;

(c) Grūtībām, ar kurām saskaras dalībvalsts, iekļaujot darba tirgū romu sievietes un sievietes, kuras pieder pie citām mazākumtautībām, migrantes, lauku apvidos dzīvojošās sievietes, gados vecākas sievietes un sievietes ar invaliditāti;

(d) Nevienlīdzīgu ģimenes pienākumu sadali starp sievietēm un vīriešiem;

(e) To, ka Valsts darba inspekcija nav saņēmusi nevienu sūdzību par seksuālu uzmākšanos darba vietā;

(f) To, ka dalībvalsts nav ratificējusi 1981. gada SDO Konvenciju par darba ņēmējiem, kuriem ir ģimenes pienākumi (Nr. 156), 2011. gada SDO Konvenciju par mājsaimniecībās nodarbinātajām personām (Nr. 189) vai 2019. gada SDO Konvenciju par vardarbību un uzmākšanos (Nr. 190).

36. Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Ieviest vienlīdzīgas samaksas par vienādas vērtības darbu principu, lai samazinātu un galu galā pārvarētu atšķirības darba samaksā atkarībā no dzimuma, tostarp regulāri pārskatot atšķirības, kas rodas dzimuma dēļ visās profesionālajās jomās, tostarp sabiedrisko pakalpojumu jomā, sadarbībā ar darba devēju asociācijām un arodbiedrībām, piemērojot analītiskās darba klasifikācijas un novērtēšanas metodes, kas ņem vērā dzimumu līdztiesību, regulāri veicot darba vietu pārbaudes, organizējot izpratnes veicināšanas kampaņas un stimulējot noslēgt vairāk koplīgumu, kas paredz sadarbības shēmas starp darba devējiem un darba ņēmējiem;

(b) Pastiprināt pasākumus, lai izvairītos no horizontālas un vertikālas profesionālās segregācijas, kas balstīta uz dzimumu;

(c) Uzlabot piekļuvi darba tirgum sievietēm, tostarp nelabvēlīgā stāvoklī esošajām sieviešu grupām, piemēram, romu sievietēm un sievietēm, kas pieder pie citām mazākumtautībām, sievietēm migrantēm, lauku apvidos dzīvojošām sievietēm, gados vecākām sievietēm un sievietēm ar invaliditāti;

(d) Ātri īstenot paredzēto reformu attiecībā uz maternitātes, paternitātes un bērna kopšanas atvaļinājuma shēmu ar mērķi padarīt bērna kopšanas atvaļinājuma kvotas nenododamas;

(e) Veikt visaptverošu pētījumu par seksuālās uzmākšanās izplatību darba vietā un veikt pasākumus šīs parādības apkarošanai;

(f) Ratificēt 1981. gada SDO Konvenciju par darba ņēmējiem, kuriem ir ģimenes pienākumi (Nr. 156), 2011. gada SDO Konvenciju par mājsaimniecībās nodarbinātajām personām (Nr. 189) vai 2019. gada SDO Konvenciju par vardarbību un uzmākšanos (Nr. 190).

Veselība

37. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka dalībvalsts veselības aprūpes sistēma balstās uz visaptveroša nodrošinājuma principu. Tā arī atzinīgi vērtē to, ka dalībvalsts veicina sieviešu un meiteņu veselīgu dzīvesveidu un ka Mātes un bērna veselības uzlabošanas plāna 2018.-2020. gadam un Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam īstenošanas rezultātā ir uzlabojusies virkne rādītāju mātes un bērna veselības jomā, ieskaitot zīdaiņu mirstības samazināšanu. Komiteja arī atzinīgi vērtē to, ka 2019. gadā dalībvalsts ir ieviesusi papildu atbalsta pakalpojumus HIV inficētām personām, tostarp sievietēm, lai nodrošinātu agrīnu un efektīvu piekļuvi ārstēšanai, un ka HIV profilakses punktos sniegtie pakalpojumi ir bez maksas un anonīmi. Tomēr Komiteja ar bažām norāda uz to, ka:

(a) Veselības aprūpei atvēlētie finanšu resursi – 3,7% no dalībvalsts nacionālā kopprodukta – ir salīdzinoši zemi;

(b) Neraugoties uz pastāvošo visaptverošu veselības aprūpes sistēmu, sievietēm ir ierobežota piekļuve veselības aprūpes pamatpakalpojumiem, tostarp seksuālās un reproduktīvās veselības pakalpojumiem un moderniem kontracepcijas līdzekļiem, jo īpaši meitenēm un jaunām sievietēm, tostarp lauku apvidos dzīvojošajām meitenēm un sievietēm, romu meitenēm un sievietēm, gados vecākām sievietēm, meitenēm un sievietēm ar invaliditāti;

(c) Piekļuve augstas kvalitātes mātes veselības aprūpei visā grūtniecības un dzemdību laikā ir ierobežota sievietēm migrantēm bez dokumentiem, kurām nav tiesību uz obligāto veselības apdrošināšanu dalībvalstī; viņu piekļuve kvalitatīviem psihiskās veselības aprūpes pakalpojumiem ir arī ierobežota;

(d) Agrīnās grūtniecības līmenis ir augsts, un medicīniskās izmaksas grūtniecības pārtraukšanai meitenēm, kas jaunākas par 16 gadiem, ir jāsedz pašai meitenei vai viņas vecākiem, turklāt par prioritāriem tiek uzskatīti viņas vecāku vai aizbildņu uzskati, nevis meitenes uzskati;

(e) HIV/AIDS izplatības līmenis dalībvalstī ir augsts, un sieviešu inficēšanās līmenis aug.

38. Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Ievērojami palielināt veselības nozarei paredzēto valsts budžeta daļu, lai nodrošinātu patiesi visaptverošu veselības aprūpes nodrošinājumu visiem, jo īpaši sievietēm un meitenēm;

(b) Nodrošināt visām sievietēm un meitenēm piekļuvi iekļaujošiem un pieejamiem veselības aprūpes pamatpakalpojumiem, tostarp seksuālās un reproduktīvās veselības pakalpojumiem un moderniem kontracepcijas līdzekļiem par pieņemamām cenām, jo īpaši lauku apvidos, un uzlabot psihiskās veselības aprūpes sistēmas pieejamību un kvalitāti atbilstoši Psihiskās veselības aprūpes plānam 2018.-2020. gadam;

(c) Nodrošināt sievietēm migrantēm bez dokumentiem cenu ziņā pieejamu un, ja nepieciešams, bezmaksas piekļuvi mātes veselības aprūpei visā grūtniecības un dzemdību laikā, tostarp palīdzību pirmsdzemdību periodā;

(d) Nodrošināt, ka izglītošana seksuālās un reproduktīvās veselības un tiesību jomā ir obligāta, uz dzimumu līdztiesību balstīta un vecumam atbilstoša visos izglītības

līmeņos un veicina atbildīgu seksuālo uzvedību, lai novērstu agrīnu grūtniecību un seksuāli transmisīvās slimības, kā arī nodrošināt, ka bezmaksas grūtniecības pārtraukšanas pakalpojumi ir pieejami visām meitenēm un ka viņu uzskati vienmēr tiek ņemti vērā un respektēti gadījumā, ja tiek pieņemts lēmums par abortu;

(e) Turpināt stiprināt savus pasākumus, tostarp stingrus profilakses pasākumus, lai apkarotu HIV/AIDS izplatību, un nodrošināt, ka sievietes un meitenes, kurām diagnosticēts HIV/AIDS, netiek stigmatizētas vai diskriminētas.

Sieviešu ekonomiskie un sociālie ieguvumi un ekonomisko iespēju stiprināšana

39. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka pensijas palielinās katru gadu, un norāda, ka sievietes gūst proporcionāli lielāku labumu nekā vīrieši, arī tāpēc, ka mazo pensiju saņēmēji pārsvarā ir sievietes un viņas ir arī tiesīgas saņemt papildu sociālos pabalstus. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka sociālie pabalsti sievietēm ar invaliditāti ir arī palielinājušies. Komiteja atzīmē dalībvalsts un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, kas vērstas uz sieviešu ekonomisko iespēju stiprināšanu, piemēram, uzņēmējdarbības uzsākšanas programmas, mikrokredītu programmu lauku apvidos dzīvojošajām sievietēm un Latvijas Lauku sieviešu apvienības nodibināto Lauku sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta fondu. Komiteja arī atzīmē, ka apmēram viena trešdaļa uzņēmumu pieder sievietēm, tomēr tie galvenokārt ir mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi. Komiteja izsaka bažas par to, ka:

(a) 2018. gadā nabadzības un sociālās atstumtības riskam tika pakļautas 31,1% sieviešu, it īpaši nelabvēlīgā stāvoklī esošas vai atstumtas sievietes, piemēram, sievietes, kas pieder pie mazākumtautībām, jo īpaši romu sievietes, lauku apvidos dzīvojošās sievietes, gados vecākas sievietes un sievietes ar invaliditāti;

(b) Iedzīvotāju skaita samazināšanās un novecošanās, jo īpaši lauku apvidos, ir negatīvi ietekmējusi sieviešu sociālo aizsardzību.

40. Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Ātri īstenot plānoto ienākumu atbalsta sistēmu, īpašu uzmanību pievēršot nabadzībā dzīvojošām sievietēm, tostarp nelabvēlīgā stāvoklī esošo vai atstumtu sieviešu grupām, un uzlabot viņu piekļuvi izglītībai, nodarbinātībai un pakalpojumiem lauku apvidos;

(b) Izstrādāt politiku un programmas, lai nodrošinātu, ka sievietes gūst labumu no dalībvalsts ekonomiskās attīstības, un mazināt negatīvo ietekmi, ko izraisa iedzīvotāju skaita samazināšanās un novecošanās, tostarp radot vairāk darbavietu un iespēju uzņēmējdarbības veikšanai un uzlabojot piekļuvi augstākajai izglītībai, informācijai un sakaru tehnoloģijām un subsidētam transportam lauku apvidos dzīvojošajām un gados vecākām sievietēm, un nodrošināt, ka viņas ir iesaistītas šīs politikas un šo programmu izstrādē atbilstoši Komitejas vispārējai rekomendācijai Nr. 34 (2016. gads) par lauku apvidos dzīvojošo sieviešu tiesībām;

(c) Ratificēt 1952. gada SDO Konvenciju par sociālo nodrošinājumu (minimālie standarti) (Nr. 102).

Nelabvēlīgā stāvoklī esošās sieviešu grupas

41. Komiteja ir nobažījies par to, ka dalībvalsts nav ieviesusi specifisku politiku vai programmu, lai risinātu problēmu ar sieviešu grupām, kas atrodas nelabvēlīgā stāvoklī, ka trūkst detalizētu statistikas datu par šo iedzīvotāju grupu un ka Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanas plānā 2018.-2020. gadam, kas atsaucas uz jaunatni, vecākiem cilvēkiem un invaliditāti, nav paredzēti konkrēti pasākumi attiecībā uz sievietēm no šīm grupām. Konkrētāk, Komiteja izsaka bažas par to, ka:

(a) Sievietes un meitenes ar invaliditāti ir vairāk pakļautas vardarbības dzimuma dēļ, seksuālas izmantošanas, institucionalizācijas un vecāku tiesību atņemšanas riskam; viņām ir ievērojami zemāks līdzdalības līmenis izglītībā, nodarbinātībā, veselības aprūpē, sociālajā aizsardzībā un pieejā tiesai, jo viņām netiek pievērsta īpaša uzmanība nedz dzimumu līdztiesības politikā, nedz politikā, kas saistīta ar invaliditāti;

(b) Dziļi iesakņojušos sociālo stereotipu dēļ romu sievietes un sievietes, kuras pieder citām mazākumtautībām, saskaras ar dažādiem diskriminācijas veidiem, piekļūstot pamatpakalpojumiem, izglītībai, nodarbinātībai un veselības pakalpojumiem, kā arī piedaloties sabiedriskajā un politiskajā dzīvē;

(c) Gados vecākas sievietes, it īpaši sievietes no valodu minoritātēm, saskaras ar vairākiem šķēršļiem, kas saistīti ar prasībām par latviešu valodas zināšanu.

42. Komiteja rekomendē dalībvalstij ieviest politiku un programmas, lai novērstu dažādos diskriminācijas veidus, ar kuriem saskaras nelabvēlīgā situācijā esošās sieviešu grupas. Konkrētāk, Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Nodrošināt, ka sievietes un meitenes ar invaliditāti tiek īpaši iekļautas visos likumos, politikās un programmās, kas saistītas ar dzimumu līdztiesību, un visos likumos, politikās un programmās, kas saistītas ar invaliditāti, un ka tajos tiek iekļauti konstruktīvie rīcības pasākumi sadarbībā ar organizācijām, kas pārstāv viņas;

(b) Pastiprināt savus centienus, lai nodrošinātu, ka romu sievietēm un sievietēm, kuras pieder citām mazākumtautībām, ir vienlīdzīga piekļuve pamatpakalpojumiem, izglītībai, nodarbinātībai un veselības pakalpojumiem, kā arī dalībai sabiedriskajā un politiskajā dzīvē;

(c) Nodrošināt pienācīgu atbalstu lingvistisko minoritāšu pārstāvjiem, jo īpaši gados vecākiem cilvēkiem, tostarp tulkotāju un tulku pakalpojumu sniegšanu valsts un pašvaldību iestādēs, it īpaši reģionos, kuros ir liela minoritāšu valodu runātāju koncentrācija, saskaņā ar Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību, kurai Latvija ir pievienojusies, 10. pantu.

Laulības un ģimenes attiecības

43. Komiteja izsaka bažas par to, ka:

(a) Dažu ģimenes formu neatzīšana var izraisīt sieviešu diskrimināciju;

(b) Civillikuma 32. un 33. pants atļauj doties laulībā personai, kas sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, ar šīs personas vecāku vai aizbildņu piekrišanu, ja laulība tiek noslēgta ar pilngadīgu personu;

(c) Personas ar invaliditāti, kas dzīvo iestādēs un ir precējušās, galvenokārt sievietes, bieži vien ir spiestas dzīvot atsevišķi vai nu tajā pašā iestādē vai arī citā iestādē, ja kādu no laulātajiem pārvieto citā iestādē.

44. Komiteja rekomendē dalībvalstij:

(a) Nodrošināt sieviešu juridisko aizsardzību visās ģimenes formās, tostarp nodrošināt viņu ekonomisko tiesību īstenošanu;

(b) Grozīt Civillikumu un paaugstināt minimālo laulības vecumu sievietēm un vīriešiem līdz 18 gadu vecumam, bez izņēmuma.

(c) Nodrošināt tiesības uz laulību, ģimeni un tiesības būt vecākiem visām personām ar invaliditāti, nodrošinot viņām iekļaujošus atbalsta pakalpojumus.

Konvencijas Fakultatīvais protokols un grozījumi Konvencijas 20. panta 1. punktā

45. Komiteja aicina dalībvalsti ratificēt, cik drīz vien iespējams, Konvencijas Fakultatīvo protokolu un pieņemt grozījumus Konvencijas 20. panta 1. punktā par Komitejas sanāksmes laiku.

Pekinas deklarācija un Rīcības platforma

46. Komiteja aicina dalībvalsti izmantot Pekinas deklarāciju un Rīcības platformu un nākotnē novērtēt Konvencijas īstenošanu Pekinas deklarācijas 25. gadadienas kontekstā, lai panāktu patiesu līdztiesību starp sievietēm un vīriešiem.

Izplatīšana

47. Komiteja lūdz dalībvalsti nodrošināt šo noslēguma secinājumu savlaicīgu izplatīšanu dalībvalsts valsts valodā attiecīgajās valsts iestādēs visos līmeņos (nacionālajā, reģionālajā, vietējā), jo īpaši valdībā, ministrijās, parlamentā un tiesu varas iestādēs, lai nodrošinātu to pilnīgu īstenošanu.

Citu līgumu ratifikācija

48. Komiteja atzīmē, ka deviņu galveno starptautisko cilvēktiesību instrumentu ievērošana dalībvalstī ievērojami palīdzētu sievietēm izmantot savas cilvēktiesības un pamatbrīvības visos dzīves aspektos. Tādējādi Komiteja aicina dalībvalsti ratificēt Starptautisko konvenciju par visu migrējošu darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību un Starptautisko konvenciju par visu personu aizsardzību pret piespiedu pazušanu, kurām tā vēl nav pievienojusies.

Noslēguma secinājumu pārraudzība

49. Komiteja lūdz dalībvalsti divu gadu laikā sniegt rakstisku informāciju par pasākumiem, kas veikti, lai īstenotu 16. punkta (a) apakšpunktā, 24. punkta (b) apakšpunktā, 26. punkta (b) apakšpunktā un 42. punkta (a) apakšpunktā ietvertās rekomendācijas.

Nākamā ziņojuma sagatavošana

50. Komiteja lūdz dalībvalsti iesniegt savu astoto ziņojumu līdz 2024. gada februārim. Ziņojums ir jāiesniedz laikus, un tam ir jāaptver viss laikposms līdz tā iesniegšanas brīdim.

51. Komiteja lūdz dalībvalsti ievērot saskaņotās pamatnostādnes par ziņošanu saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību līgumiem, tostarp saskaņā ar pamatnostādnēm par kopēju pamatdokumentu un dokumentiem, kas attiecas uz konkrētiem līgumiem (skat. [HRI/GEN/2/Rev.6](#), I Nodaļa).